

XOÁN MANUEL PINTOS: BIBLIOGRAFÍA

Centro de Documentación Sociolingüística de Galicia (CDSG)

BIBLIOGRAFÍA DO AUTOR

OBRA LINGÜÍSTICA

Breve diccionario gallego, escrito por el tamborilero para facilitar la inteligencia de La gaita gallega tocada por el gaitero. Pontevedra: Imprenta de D. José y D. Primitivo Vilas, 1853. [Está incompleto, pois remata na palabra *cor*, p. 24] Accesible en:

<http://galiciana.bibliotecadegalicia.xunta.es/gl/consulta/registro.do?id=517050>

A gaita gallega tocada polo gaitero ou sea Carta de Cristus para ir deprendendo a ler, escribir e falar ben a lingua gallega e aínda máis. Pontevedra: Imprenta de D. José y D. Primitivo Vilas, 1853. Edición facsimilar publicada pola RAG en 1981 accesible en:

<http://galiciana.bibliotecadegalicia.xunta.es/gl/consulta/registro.cmd?id=8425>

A gaita gallega tocada polo gaitero ou sea Carta de Cristus para ir deprendendo a ler, escribir e falar ben a lingua gallega e aínda máis. Segunda setena. Pontevedra: Imprenta de don José Vilas, 1854. [Trátase das oito follas iniciais da publicación. O texto está na RAG, caixa 97/carpeta 22 no *Arquivo Irmáns De la Iglesia*].

A gaita gallega tocada polo gaitero ou sea Carta de Cristus para ir deprendendo a ler, escribir e falar ben a lingua gallega e aínda máis. Segunda setena. Vigo: Imprenta de M. Fernández Dios, 1874. [Novo intento de edición da «Segunda setena» de *A gaita gallega*, sen éxito. Son 12 páxinas distintas das publicadas en 1854]

Vocabulario gallego-castellano de Juan Manuel Pintos, en M. Neira e X. Riveiro (eds.), *Cadernos de Lingua*, anexo 5. A Coruña: Real Academia Galega,

2000. Edición póstuma elaborada a partir do manuscrito custodiado no arquivo da RAG, accesible en:

<http://publicacions.academia.gal/index.php/rag/catalog/book/152>

OBRA POÉTICA DISPERSA

«Dándome parte Faustino Domínguez de su casamiento con Luísa Coumes Gay le contesté en 13 de marzo de 1843 a la suya del 6 del mismo lo siguiente». [Publicado por primeira vez por X. Xove Ferreiro en 1999]

«Á entrada do Señor Arsibispo cando viña do seu desterro de Mahón. Catábase na porta de San Roque en Santiago». [Recollido en Rafael Chacón: «De novo sobre bibliografía de Pintos e Pondal», *Grial*, 84 (1984), p. 230-231. Chacón remite á Imprenta V.E.H. de Compañel, Santiago, 1844]. Accesible en: http://editorialgalaxia.gal/wp-content/uploads/2020/12/grial/Grial_084.pdf

«O achadizo». En *Misterios de Pontevedra*. Pontevedra: Imprenta da viúva de Pinto, 1845, p. 43-45. [Poema anónimo atribuído a X. M. Pintos]

«A usura». En *Misterios de Pontevedra*. Pontevedra: Imprenta da viúva de Pinto, 1845, p. 46-53. [Poema anónimo atribuído a X. M. Pintos]

«Romance das dúas beatas». En *Misterios de Pontevedra*. Pontevedra: Imprenta da viúva de Pinto, 1845, p. 21-22. [Poema anónimo atribuído a X. M. Pintos]

«Contos da aldea», *El Circulador. Periódico de Literatura y Anuncios*, 18 (agosto de 1846), p. 3-4. [Anónimo atribuído a X. M. Pintos] Accesible en: http://galiciana.bibliotecadegalicia.xunta.es/gl/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1189422

«1858». En *Almanaque de Galicia para 1858*. Pontevedra: Imprenta de José Vilas, 1857, p. 26-29. [Anónimo atribuído a X. M. Pintos]

- «Antonio e Margarida», *El País*, 1 (30 de agosto de 1857), p. 3-4. Accesible en:
http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=3522
- «Saudades de un pastor», *El Miño*, Vigo, 1857. Caixa 97/carpeta 22 dos *Arquivo Irmáns De la Iglesia* da biblioteca da Real Academia Galega.
- «Os nenos», *Álbum de El País*. É unha folla sen máis datos que remite a ese álbum e que foi enviada por X. Manuel Pintos Villar a Antonio de la Iglesia en carta do 6 de decembro de 1857. Está gardada na caixa 97/carpeta 22 do *Arquivo Irmáns De la Iglesia* da biblioteca da Real Academia Galega.
- «Consellos da tía Fuca á súa sobriña», *El País*, 24 (24 de xaneiro de 1858), p. 3-4. Accesible en:
http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=3522&anyo=1858
- «Xacinto e Catriña», *El País*, 34 (28 de febreiro de 1858), p. 3-4. Accesible en:
http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=3522&anyo=1858
- «Os labregos de Galicia á Reina de España Doña Isabel II», *El País*, 87 (2 de setembro de 1858), p. 3. Accesible en:
http://biblioteca.galiciana.gal/gl/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1235719&presentacion=pagina&posicion=3®istrardownload=0
- «Égloga. Delores e Alexandre», *El Fomento de Galicia*, 38 (1858). Accesible en:
http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=823
- «Cando te vexo nesa cruz pendente». En *El Álbum de El Miño*. Vigo: Imprenta X. Compañel, 1858; p. 16.

«O reiseñor». En *El Álbum de El Miño*, t. I. Vigo: Imprenta X. Compañel, 1858; p. 70-72.

«Contos da aldea que parecen historias da vila ou historias da vila que parecen contos da aldea». En *El Álbum de El Miño*, t. I. Vigo: Imprenta X. Compañel, 1858 (e quizais 1859); p. 119-120 (1.ª entrega, vv. 1-208); 144-145 (2.ª entrega, vv. 209-416); 149-151 (3.ª entrega, vv. 417-614); 159-161 (4.ª entrega, vv. 615-856); 175-177 (5.ª entrega, vv. 857-1084); 183-185 (6.ª entrega, vv. 1085-1288); 191-193 (7.ª entrega, vv. 1289-1498); 197-198 (8.^a entrega, vv. 1499-1706); 207-209 (9.^a entrega, vv. 1707-1950); 215-217 (10.^a entrega, vv. 1951-2178); 222-224 (11.^a entrega, vv. 2179-2410); 241-242 (12.^a entrega, vv. 2411-2611); 254-256 (13.^a entrega, vv. 2612-2857); 264-265 (14.^a entrega, vv. 2858--3017); 272-273 (15.^a entrega, vv. 3018-3133. Fin da primeira parte); 286-288 (16.^a entrega, vv. 3134-3317); 302-303 (17.^a entrega, vv. 3318-3425); 311 (18.^a entrega, vv. 3426-3517); 318-320 (19.^a entrega, vv. 3518-3717); 326-328 (20.^a entrega, vv. 3718-3909); 335-337 (21.^a entrega, vv. 3910-4089); 341--342 (22.^a entrega, vv. 4090-4189); 349 (23.^a entrega, vv. 4190--4281); 366-367 (24.ª entrega, vv. 4282-4377); 375-376 (25.ª entrega, vv. 4378-4481); 385-386 (26.ª entrega, vv. 4482-4637); 393-394 (27.ª entrega, vv. 4638-4785); 401-402 (28.ª entrega, vv. 4786-4951); 415-416 (29.ª entrega, vv. 4952-5117); 423-424 (30.ª entrega, vv. 5118-5317. Fin). As últimas páxinas, a partir da 401, están mal numeradas no texto orixinal e foron reenumeradas por M. C. Ríos Panisse.

«A las gentes del campo en la festividad de Nuestra Señora del Refugio, La Divina Peregrina». En X. F. Filgueira Valverde: «Versos gallegos en las fiestas», «Miscelanea » da revista de *El Museo de Pontevedra* XIII, (1959), p. 250-251. [Anónimo atribuído a X. M. Pintos]

«No seimento da fermosa filla de D. Domingo Lareu». En *El Álbum de El Miño*, t. I. Vigo: Imprenta X. Compañel, 1859; p. 534-535.

«A Pontevedra» (1858). Tradución en galego do poema francés do mesmo título asinado por Ch. T. na Coruña o 11 de outubro de 1858, *La Perseverancia*, 7 (22 de marzo de 1859), p. 3-4. Accesible en:

http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?iPublicacion=3422

«Contestación» (á “Epístola” de Alberte Camino), *La Perseverancia*, 6 (20 de marzo de 1859), p. 3-4. Accesible en:

http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?iPublicacion=3422

«Recramo», *La Perseverancia*, 23 (22 de maio de 1859), p. 2-4. Accesible en:

http://biblioteca.galiciana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?iPublicacion=3422

«A Sarmiento». En *Recopilación de muchas palabras, voces y frases de la lengua gallega hecha por el Rmo. Padre Fr. Martín Sarmiento, honor y gloria de Pontevedra, su patria. Lo da a luz D. Juan M. Pintos*. Pontevedra: Imprenta y encuadernación de D. José Vilas, 1859.

«A Galicia», *Galicia. Revista Universal de este Reino*, t. I, 23 (1 setembro 1861), p. 364-368. Accesible en:

http://biblioteca.galiciana.gal/gl/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1286474&posicion=11&presentacion=pagina®istrardownload=0

«A Cuba». En J. Casal e Lois: *Colección de poesías gallegas de diferentes autores* (inédita). Pontevedra, 1865, t. I; p. 83 e ss. [O poema non ten data. M. C. Ríos Panisse considera que é anterior a 1865]

«Un cego diante da cadea». En J. Casal e Lois: *Colección de poesías gallegas de diversos autores* (inédita). Pontevedra, 1865, t. I; p. 89 e ss. [O poema non ten data. M. C. Ríos Panisse considera que podería datarse en 1853 ou 1854]

«Queixumes dunha fonte». En J. Casal e Lois: *Colección de poesías gallegas de diversos autores* (inédita). Pontevedra, 1865, t. 1; p. 94 e ss. [M. C. Ríos Panisse data o poema en 1857]

«Bieito e Manuela». En *Corona fúnebre a la memoria del Sr. D. Antonio de Valenzuela Ozores*. Pontevedra: Imprenta del Siglo, 1867; p. 65-66.

«Meting en Lérez». Folla solta con pé de imprenta Pontevedra: Imprenta de los SS. Antúnez y Compañía, enero 29 de 1869. “Pertenece a Isidoro Millán”.

«Ao poeta D. T. V. T., fillo de Vigo», *El Heraldo Gallego. Semanario de Ciencias, Artes y Literatura*, t. III, 104 (5 de xaneiro de 1876), p. 6. Accesible en: http://biblioteca.galiciiana.gal/gl/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1141790&presentacion=pagina&posicion=6®istrardownload=0

«A Vesteiro Torres». En *Corona fúnebre a la memoria del malogrado poeta gallego Teodosio Vesteiro Torres –Madrid, 12 de xuño de 1876–*. Ferrol: Imprenta de El Correo Gallego, 1879; p. XCIX-C.

«O loito», *O Novo Galiciano, Defensor dos Intereses Gallegos*, 11 (28 de outubro de 1888), p. 2. [Poema sen data] Accesible en: http://biblioteca.galiciiana.gal/gl/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1234934&presentacion=pagina&posicion=2®istrardownload=0

BIBLIOGRAFÍA SOBRE O AUTOR

ABILLEIRA SANMARTÍN, X. (2011): «A cultura clásica en Xoán Manuel Pintos, material dignificador para Galiza». Edición dixital en *poesiagallega.org. Arquivo de poéticas contemporáneas na cultura*. Accesible en: <http://www.poesiagallega.org/arquivo/ficha/f/1113>

ALONSO MONTERO, X. (2015): «De Pintos: sobre un heterónimo (o gaitero) e outras cousas», *Boletín da Real Academia Galega*, 375, p. 267-277. Accesible en: <http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/BRAG/article/view/457>

ÁLVAREZ BLANCO, R. e X. Xove Ferreiro (2000): «Contribución ó estudio do léxico de J. M. Pintos». En J. L. Rodríguez (ed.): *Estudos dedicados a Ricardo*

Carvalho Calero, I. A obra de Ricardo Carvalho Calero. Lingüística.
Santiago de Compostela: Parlamento de Galicia, Universidade; p. 369-409.

ÁLVAREZ BLANCO, R. (2015): «Xoán Manuel Pintos: Eloxio e vindicación da lingua galega», *Boletín da Real Academia Galega* 375, p. 257-262. Accesible en:
<http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/BRAG/article/view/453>

ÁLVAREZ BLÁZQUEZ, X. M. (1980): «La prensa periódica viguesa en el siglo XIX», en *Vigo en su historia*. Vigo: Caja de Ahorros Municipal de Vigo.

AXEITOS, X. L. (2015): «O Sarmiento exhumado por Pintos, precursor do rexurdir de Galicia», *Boletín da Real Academia Galega*, 375, p. 253-256.
Accesible en:
<http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/BRAG/article/view/453>

BARREIRO FERNÁNDEZ, X. R. (1977): *El levantamiento de 1846 y el nacimiento del galleguismo*. Santiago de Compostela: Pico Sacro.

BEIROA FERNÁNDEZ, J. e G. Uz Rodrigues (2007): «A determinação literária da sócio-economía galega do século XIX n'A Gaita Galega (Pintos, 1853)», en J. Evans Pim; B. Kristensen e Ó. Crespo Argibay (eds.), *Mocidade Investigadora Galega. Relatorios do Primeiro Congreso Galego da Mocidade Investigadora - MIG07*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia; Rianxo: Instituto Galego de Estudos de Seguranga Internacional e da Paz; p. 235-242.

CARBALLO CALERO, R. (1975): *Historia da Literatura Galega Contemporánea*. Vigo: Galaxia; p. 75-83.

CASAL E LOIS, J. (1865-1866): «Colección de poesías gallegas de diferentes autores» (inédita), t. I e II. Pontevedra, 1865 e 1866. [Pode consultarse no Museo de Pontevedra. Carpeta n.º XIV

CÁTEDRA DE LINGÜÍSTICA E LITERATURA GALEGA, USC (ed.) (1975): *Xoán Manuel Pintos. Día das Letras Galegas: 17 de maio de 1975*. Santiago de Compostela: Universidade.

CH. T. (1859): «A Pontevedra», *La Perseverancia*, 7 (22 de marzo de 1859).
[Texto orixinal, en francés, deste poema que traduce Pintos ao galego.]
Accesible en:
http://biblioteca.galiciiana.gal/gl/publicaciones/numeros_por_mes.do?idPublicacion=3422

CHACÓN, R. (1983): «Contribución a la bibliografía de Juan Manuel Pintos», *Grial*, 82, p. 495-498. Accesible en: http://editorialgalaxia.gal/wp-content/uploads/2020/12/grial/Grial_082.pdf

CHACÓN, R. (1984): «De novo sobre bibliografía de Pintos e Pondal», *Grial*, 84, p. 227-237. Accesible en: http://editorialgalaxia.gal/wp-content/uploads/2020/12/grial/Grial_084.pdf

CONGRESO XOÁN MANUEL PINTOS (2012): *Actas do Congreso Xoán Manuel Pintos «Actualidade e compromiso» (6, 7, 8 e 9 de abril de 2011, Pontevedra)*. Pontevedra: Concello de Pontevedra.

COUCEIRO FREIJOMIL, A. (1951): *Diccionario bio-bibliográfico de escritores*. Santiago de Compostela: Bibliófilos Gallegos.

COZINHA, M. C. (1992): «Joám Manuel Pintos e o seu compromiso com a língua galega». En M. C. Henríquez Salido (ed.): *Actas III Congreso Internacional da Língua Galego-Portuguesa na Galiza (Vigo / Ourense, 1990). Em Homenagem ao Professor Carvalho Calero*. Ourense: AGAL; p. 101-112.

DOBARRO PAZ, X. M. (1974): «Pintos Villar, Xoán Manuel». En *Gran Enciclopedia Gallega*, t. 24; p. 255-256.

DOBARRO PAZ, X. M. (1995): «Inventario da produción lírica do primeiro rexurdimento (1840-1863)», *Anuario de Estudios Literarios Galegos, 1994*, Vigo, pp. 51-65.

FERNÁNDEZ DEL RIEGO, F. (1990): *Diccionario de escritores en lingua galega*. Sada: Ediciós do Castro; p. 300-301.

FILGUEIRA VALVERDE, X. F. (1969): «La Pontevedra popular a Don Casto. Cantigas de don Xohan Manuel Pintos. Meting en Lérez. En *LIV Exposición. En el centenario de Méndez Núñez*. Pontevedra: Museo.

GONZÁLEZ-MILLÁN, X. (2003): «La reivindicación de un "diccionario gallego" en el siglo XIX», *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, LVIII, p. 5-32. Accesible en:
<https://dra.revistas.csic.es/index.php/dra/article/download/149/150>

HERMIDA, C. (2002): «Introducción e notas». En Pintos Villar, X. M.: *A gaita gallega*. Vigo: Xerais.

HERMIDA, C. (2010): «O primeiro poema en galego de Xoán Manuel Pintos Villar», *A Trabe de Ouro*, 82, p. 119-123.

LADO FRANCO, M. C. (1989): *Edición crítica da poesía dispersa de Xoán Manuel Pintos*. Tese de licenciatura (inédita), Universidade de Santiago de Compostela, Facultade de Filoloxía.

MARCO LÓPEZ, A. (1975): «Estudiosos do galego: Don Xan Manuel Pintos Villar», *Grial*, 48, p. 231-236. Accesible en: http://editorialgalaxia.gal/wp-content/uploads/2020/12/grial/Grial_048.pdf

MARCO LÓPEZ, A. (1980): «O vocabulario etimolóxico de Xoán Manuel Pintos na terceira foliada de *A Gaita Gallega*», *Grial*, 67, p. 109-112. Accesible en: http://editorialgalaxia.gal/wp-content/uploads/2020/12/grial/Grial_067.pdf

MILLÁN GONZÁLEZ-PARDO, I. (ed.) (1975): «Presentación e fitos cronolóxicos». En *Retallos de poesía e prosa*. A Coruña: Real Academia Galega.

MILLÁN GONZÁLEZ-PARDO, I.: «Bibliografía de Xoán Manuel Pintos». [Trátase de 13 páxinas escritas a máquina que o autor enviou á Real Academia Galega, nas que enumera as obras que coñece de Pintos]

MISTERIOS de Pontevedra (1845). Pontevedra: Imprenta da viúva de Pinto.
[Pódese consultar na Biblioteca do Museo de Pontevedra. Obra atribuída a Xosé Bieito Amado]

MURGUÍA, M. (1858): «Poesía gallega contemporánea. V. *A gaita gallega*, por D. Juan Manuel Pintos Villar», *El Museo Universal*, 4 (28 de febreiro de 1858), p. 30-31.

MURGUÍA, M. (1885): *Los Precursores*. A Coruña: Latorre e Martínez Editores.
[Edición facsimilar: A Coruña: La Voz de Galicia, 1975].

PENSADO, J. L. (1998): «Anotaciones al léxico de Juan Manuel Pintos», *El Museo de Pontevedra*, LII, p. 297-313.

PONTE FAR, J. A. (coord.) (2010): *Xoán Manuel Pintos Villar (1811-1876)*. A Coruña: La Voz de Galicia.

POSADA E PEREIRA, X. M. (1865): «Poesías gallegas del licenciado don Juan Manuel Pintos», *Galicia. Revista Universal de este Reino*, t. 5.

POSADA E PEREIRA, X. M. (1880): «D. Juan Manuel Pintos», *La Ilustración Gallega y Asturiana*, t. II, p. 311-312.

RIVEIRO COSTA, X. (1990): «Nota sobre o vocabulario inédito galego-castelán de X. M. Pintos», *Cadernos de Lingua*, 1, p. 145-153. Accesible en:
<http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/Cadernos/article/view/664>

RÍOS PANISSE, M.ª C. (ed.) (2006): *Obra poética dispersa de Xoán Manuel Pintos Villar*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega. Accesible en: <http://consellodacultura.gal/publicacion.php?id=122>

SÁNCHEZ VALES, M.ª D. (2013): «Fontes do Dicionario gallego-castellano (1913-1928) da Real Academia Galega: Xoán Manuel Pintos, Eduardo Pondal,

Benito Vicente Payzal», *Madrygal*, 16, p. 95-102. Accesible en:

http://dx.doi.org/10.5209/rev_MADR.2013.v16.42992

SANTAMARINA FERNÁNDEZ, A. (ed.) (2003): *Diccionario de diccionarios*. A Coruña: Fundación Barrié de la Maza, 3.ª ed. Versión web ampliada accesible en:

<http://ilg.usc.gal/ddd/index.php>

XOVE FERREIRO, X. (1999): «O primeiro texto galego coñecido de Juan Manuel Pintos». En *Homenaxe ó profesor Camilo Flores. Tomo II. Literaturas específicas*. Santiago de Compostela: Facultade de Filoloxía, Universidade de Santiago; p. 731-740.

XOVE FERREIRO, X. (1996): «As edicións da Gaita Gallega, de Juan Manuel Pintos». En R. Lorenzo e R. Álvarez Blanco (eds.): *Homenaxe á profesora Pilar Vázquez Cuesta*. Santiago de Compostela: Universidade; p. 605- 622.

XOVE FERREIRO, X. (1997): «Uso e defensa do galego: Fr. Martín Sarmiento en Juan Manuel Pintos». En *O Padre Sarmiento e o seu tempo. Actas do Congreso Internacional do Tricentenario de Fr. Martín Sarmiento (1695-1995)*. Santiago de Compostela: Consello de Cultura Galega, Universidade; t. II; p. 155-167. Accesible en:

http://www.consellodacultura.org/sarmiento/files/2008/04/actas_volume_2.pdf

XOVE FERREIRO, X. (2009): «Un texto inédito de 1842 de Juan Manuel Pintos», *Boletín da Real Academia Galega*, 370, p. 253-275. Accesible en:

<http://publicacionsperiodicas.academia.gal/index.php/BRAG/article/view/342/356>

VÉLEZ LATORRE, X. M. (1997): «Juan Manuel Pintos e o Padre Sarmiento». En *O Padre Sarmiento e o seu tempo. Actas do Congreso Internacional do Tricentenario de Fr. Martín Sarmiento (1695-1995)*. Santiago de Compostela: Consello de Cultura Galega, Universidade; t. II; p. 169-173. Accesible en:

http://www.consellodacultura.org/sarmiento/files/2008/04/actas_volume_2.pdf

VÉLEZ LATORRE, X. M. (2004): «Etimoloxía e lexicografía: de Sarmiento a Pintos».
En R. Álvarez Blanco, F. Fernández Rei e A. Santamarina (eds.): *A Lingua Galega: historia e actualidade. Actas do I Congreso Internacional (Santiago de Compostela, 16-20 de setembro de 1996), IV*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, Instituto da Lingua Galega; p. 595-600. Accesible en:
<http://consellodacultura.gal/publicacion.php?id=177>

VILAVEDRA, D. (coord.) (1995 e 1997): *Diccionario de literatura galega I. Autores e Diccionario de literatura galega II. Publicacións periódicas*. Vigo: Galaxia.